

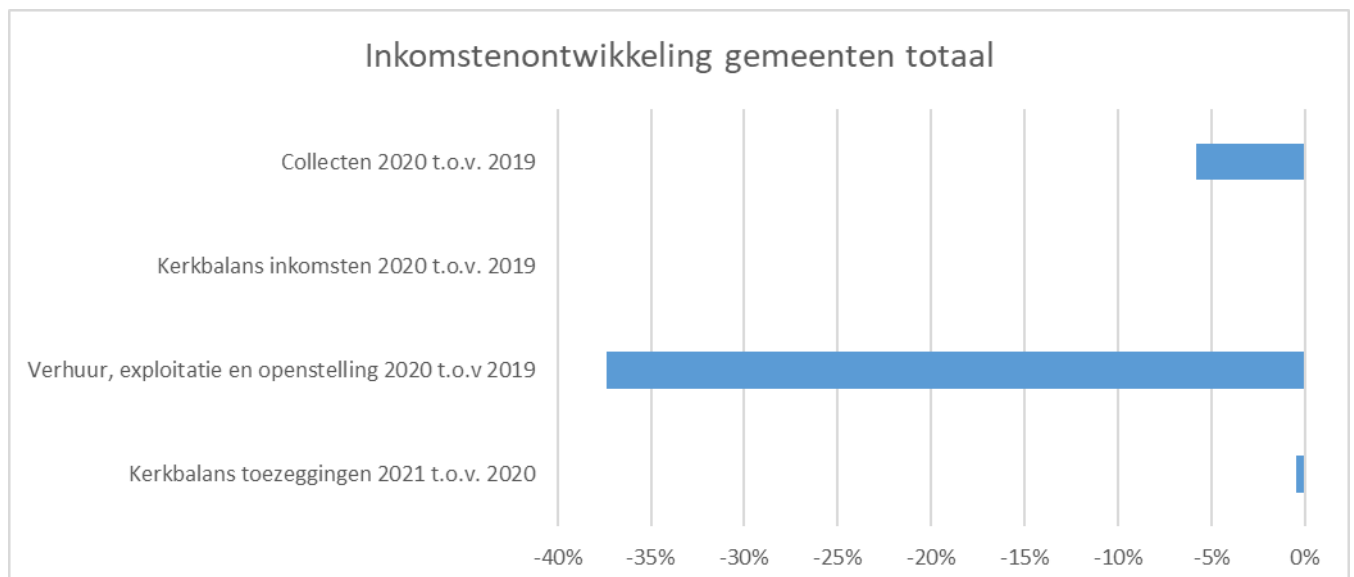
Inkomsten van protestantse gemeenten in coronatijd

In de eerste helft van februari 2021 hield de VKB een mini-enquête onder haar leden om te peilen welke invloed corona op de inkomsten van gemeenten in de Protestantse Kerk heeft. Dit was een vervolg op een in april-mei 2020 gehouden uitgebreider VKB-onderzoek naar corona-effecten. Toen verwachtten de kerkrentmeesters een daling van inkomsten uit collecten (-17%), vrijwillige bijdragen (zeg maar 'Kerkbalans', -3%) en verhuur, openstelling en exploitatie (-19%). Doel van de mini-enquête was om vast te stellen in hoeverre deze verwachtingen bewaarheid zijn geworden. Gevraagd werd naar de ontwikkeling van de genoemde inkomstencategorieën voor heel 2020 ten opzichte van 2019. Tevens is gevraagd om een indicatie van de inkomsten van Kerkbalans 2021 ten opzichte van 2020.

Via een nieuwsbrief werden leden uitgenodigd om de online enquête in te vullen; in 'Kerkbeheer' van februari 2021 werd een herhaaloproep gepubliceerd. Uiteindelijk hebben in een tijdsbestek van 2 weken 240 gemeenten gereageerd, ca 16 % van het aantal bij de Protestantse Kerk aangesloten gemeenten.

Resultaten

Het blijkt dat de inkomsten van Kerkbalans redelijk stabiel blijven, maar dat inderdaad collecte-inkomsten en vooral inkomsten uit verhuur, exploitatie en openstelling onder druk staan. Daarbij valt op dat de collecte-inkomsten dan relatief meevallen ten opzichte van de sombere verwachtingen in april vorig jaar; gemeenten hebben door allerlei vooral digitale initiatieven (online doneren) de schade relatief beperkt kunnen houden. Tegelijkertijd zijn de verliezen op exploitatie van gebouwen aanzienlijk en veel meer dan in april vorig jaar verwacht. Dat verschil wordt vermoedelijk (mede) veroorzaakt doordat vorig jaar bijna niemand kon verwachten dat corona zo lang zou voortduren (in ieder geval de opstellers van de vragenlijst in april vorig jaar, die toen als slechtste categorie '> 20 % daling' hadden bedacht. Nu is er een mogelijkheid '> 50 % daling' bij gekomen).

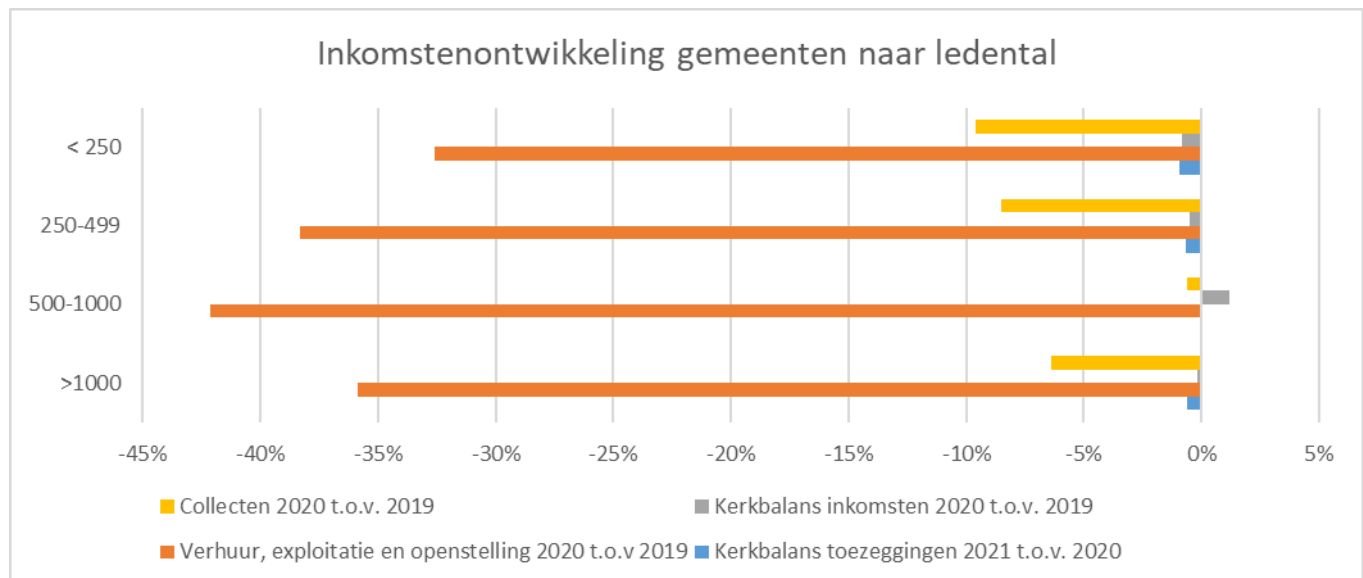
Wat betekent dit voor de totale inkomsten van de gemeenten? Uit ander onderzoek mogen we aannemen (exacte exploitatiegegevens van alle gemeenten samen worden nog niet verstrekt door de Protestantse Kerk) dat Kerkbalans ca 50-55 % van de inkomsten van gemeenten uitmaakt, collecten 15-20 % en exploitatie van gebouwen 10-15 % (overige inkomsten zijn vooral inkomsten uit spaargelden en beleggingen, pacht, subsidies en doorzendcollecten, meestal minder door corona

beïnvloed). We mogen dan aannemen dat de totale inkomsten van gemeenten gemiddeld in 2020 ca 6% lager zijn uitgekomen dan in 2019. Daar staat tegenover dat gemeenten ook lagere kosten hebben gemaakt: minder energieverbruik, minder inschakeling van oproepkrachten, en in een aantal gevallen hebben ze succesvol een beroep kunnen doen op overheidssubsidies vanwege corona (vooral NOW).

Er is in de mini-enquête ook gevraagd naar ledental van gemeenten, en naar de postcode. Daarmee kunnen de resultaten worden verbijzonderd naar gemeentegrootte en regio (daarbij moeten we opletten met de significantie vanwege de beperkte steekproefgrootte).

Gemeentegrootte

Wij verwachtten verschillen in de resultaten per groottecategorie, bijvoorbeeld dat de verliezen bij exploitatie-inkomsten toenemen als gemeenten groter zijn. Dat klopt ook min of meer, maar gemeenten met 500-1000 leden hebben het grootste verlies aan exploitatie-inkomsten. Zitten in die groep de gemeenten met grote monumentale kerken? Overigens is voor deze inkomstencategorie de ontwikkeling (de verschillen zijn weinig significant) minder relevant dan het aandeel ervan in de totale inkomsten (als dat groot is word je sowieso hard getroffen), en daarover hebben we geen gegevens.

Verder zou je verwachten dat met het toenemen van de gemeentegrootte de ontwikkeling van de collecte inkomsten gunstiger wordt, vanwege de grotere mogelijkheden voor het inzetten van digitale middelen. Dat klopt ook wel, maar niet voor de allergrootste gemeenten met meer dan 1000 leden. Dat kan te maken hebben met de ledensamenstelling (meer oudere leden? En/of minder online?) maar ook daarover ontbreken ons gegevens.

Regio

Omwille van de steekproefgrootte hebben we ons beperkt tot een opsplitsing in vier regio's: Noord (Groningen, Friesland en Drenthe), Oost (Overijssel/Flevoland en Gelderland), West (Utrecht, Noord- en Zuid-Holland) en Zuid (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg).

Inkomsten uit verhuur, exploitatie en openstelling lopen in het noorden relatief minder terug. In de uitsplitsing blijkt dat verschil door de provincie Friesland (28 gemeenten in de steekproef) te worden veroorzaakt. Mogelijk heeft de vraagstelling ertoe geleid dat beantwoorders de pachtinkomsten

hierin ook betrokken hebben (was niet de bedoeling). Verder valt op dat in de regio West de collecte-inkomsten wat meer op peil blijven, dat komt door Zuid-Holland (49 gemeenten in de steekproef) waar de collecte-inkomsten (en inkomsten van Kerkbalans) zelfs groeien. Hebben gemeenten daar een actiever appel op de leden gedaan om aan digitale geefvormen te gaan meedoen?

